

УДК 378.048.2

Юрій Палеха,

кандидат історичних та культурологічних наук, завідувач кафедри документознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, професор ПВНЗ «Європейський університет»

тел.: +38(095)684-29-12

e-mail: Paleha_Yu@ukr.net

ORCID 0000-0001-8060-8590

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА БІБЛІОТЕКИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ РІВНЯ ЇЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У роботі визначені сутність інформаційної культури бібліотеки як продукту сукупної діяльності її працівників, виділено основні елементи та проаналізовані складники, визначені напрями подальшого дослідження в аспекті формування інформаційного суспільства в цифрову епоху.

Ключові слова: інформаційна культура, продукт спільної діяльності, інформаційна система, інформаційні технології, цифрова епоха.

Актуальність теми дослідження. ХХІ ст. вирізняється невпинним упровадженням засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що бурхливо розвиваються в усіх сферах соціуму. Зазначене вимагає розбудови відповідної інформаційної культури бібліотек як суб'єктів культури та визначення їх місця в інформаційній та загальній культурі людства, що сьогодні, в цифрову епоху, набуває особливого значення.

Постановка проблеми. На сьогодні очевидним фактом є те, що за умов глобальної інформатизації найважливішим фактором суспільного розвитку і засобом підвищення результативності всіх галузей життєдіяльності людей є сучасні інформаційно-комунікаційні технології, спрямовані на створення, збереження і забезпечення оптимальних способів подання інформації. Проте проблеми інформаційної культури бібліотек як суб'єктів інформаційної культури на сьогодні ще не розглядалися, а отже, потребують комплексного, інтегрованого наукового осмислення.

Нині існують всі підстави говорити про формування інформаційної культури бібліотечної установи як частки організаційної її культури та інформаційної культури суспільства в аспекті формування загальної культури людства. Нею виступають інформаційні продукти і послуги, як результат спільної життєдіяльності працівників

бібліотеки, система способів їх колективного існування, діяльності та взаємодії, які спрямовані на досягнення спільних у цифровому середовищі цілей.

Мета роботи – визначити сутність інформаційної культури бібліотеки як продукту сукупної діяльності її працівників, виділити основні елементи та проаналізувати складники, намітити напрями подальшого дослідження в аспекті формування інформаційного суспільства в цифрову епоху.

Наукова новизна роботи полягає в розширенні уявлень про інформаційну культуру бібліотеки як складника її організаційної культури, з одного боку, та інформаційної культури суспільства, з іншого.

Аналіз останніх публікацій. Першими роботами, що стосувались поняття «інформаційна культура», були статті працівників бібліотек К. М. Войханської і Б. Я. Смірної «Бібліотекарі і читачі про інформаційну культуру» та Е. Л. Шапіро «Про шляхи зменшення невизначеності інформаційних запитів». З кінця 80-х років минулого століття поняття «інформаційна культура» завдяки роботам А. П. Суханова і Г. Г. Воробйова стало ще більш популярним [2; 6].

Як необхідний механізм формування цифрової цивілізації розглядали інформаційну культуру розробники концепцій інформаційного суспільства [1; 4; 5]. Із розвитком інформатики з'являються дослідження, в яких інформаційна культура розглядається безпосередньо як сукупність знань та вмінь роботи з інформацією за допомогою обчислювальної техніки [6]. Згодом з'являється дослідження з питань формування інформаційної культури особистості, наприклад, школяра, студента, вчителя чи педагога [7]. Широко розглядається проблема формування інформаційної культури фахівців, визначення її змісту та складових.

Вклад основного матеріалу. Накопичення теоретичного та емпіричного матеріалу, розвиток наук інформаційно-комунікативного циклу висувають необхідність розробки нового наукового напрямку дослідження інформаційної культури суб'єктів соціального управління, і насамперед, бібліотечних установ, як організаційної форми індивідуальної діяльності їхніх працівників, котрі виступають головними об'єктами культурної творчості.

Маючи на увазі культурологічний аспект функціонування бібліотеки, можна розширити це поняття до визначення сучасних надбань колективної роботи з інформацією, а отже, досконалого

надання бібліотечно-інформаційних послуг користувачам бібліотеки, здатності її персоналу та керівництва спільно використовувати свої компетентності у забезпеченні найвищого рівня організаційної (корпоративної) культури бібліотеки.

Дамо визначення «*інформаційна культура бібліотеки*» (ІКБ):

– це поєднання наявних компетентностей працівників бібліотечної установи щодо досконалого інформаційного забезпечення її діяльності, застосування специфічних технологій, прийомів і способів моделювання бібліотечних фондів, їх комплектування та організації, включаючи процеси приймання, обліку, опрацювання, належного розміщення, розстановки, зберігання, захисту та перевірки фонду, а також їхніх здібностей і навичок щодо ефективного використання набутого досвіду;

– це сукупність інформаційного світогляду, система знань, умінь працівників бібліотечної установи, ступінь розвиненості їх інформаційної взаємодії, включаючи їх здатності до створення, опрацювання та оперування інформацією, рівень ефективності приймання та обробки, обліку та розстановки, зберігання та захисту, каталогізування та перевірки бібліотечного фонду, а також ступінь розвиненості інформаційних систем і технологій, що сприяють створенню досконалих інформаційних продуктів та послуг.

Кінцевий результат роботи колективу бібліотечної установи – створення високого рівня культури обслуговування споживачів завдяки як впровадженню сучасних технічних інновацій, новітніх інформаційних систем й використання новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологій, так і підбору кваліфікованих кадрів, їх ефективної взаємодії та культури управління її керівника (рис. 1).

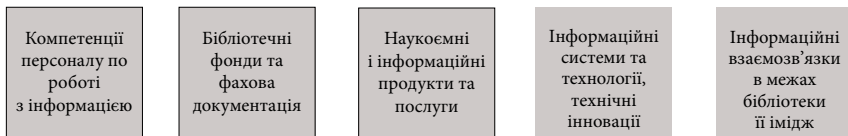

Рис. 1. Основні елементи інформаційної культури бібліотеки

Рівень ІКБ залежить від якості: моделювання та комплектування бібліотечного фонду (БФ); його організування, включаючи надходження до фонду, його облік, бібліотечну обробку, розміщення і розстановку, зберігання та захист; каталогізацію, включаючи

процеси аналітико-синтетичного опрацювання документів, організації, ведення і редагування каталогів, управління їх системою і технічними процесами каталогізації. До складників ІКБ можна віднести культуру пошуку та опрацювання інформації, техніко-технологічну культуру і культуру управління бібліотекою, що продемонстровано на зведеній схемі складників ІКБ (рис. 2).

Рис. 2. Зведена схема складників інформаційної культури бібліотеки

Кожен із перелічених складників ІКБ є невіддільним від інших, актуальним і потребує окремого розгляду та докладного роз'яснення.

Дослідження ІКБ має включати такі основні напрями:

– визначення ролі і місця інформаційного забезпечення та сучасних ІТ у системі взаємодії соціально-виробничих відносин, що склалися в системно-діяльнісному процесі управління бібліотечною установою;

– аналіз розвитку інформаційного забезпечення діяльності бібліотеки у нерозривному зв'язку з впровадженням найбільш раціональних методів роботи з бібліотечними фондами;

– вивчення підходів і методів суспільно-економічної оцінки бібліотечних фондів, забезпечення їх збереженості, впливу різного роду чинників на їх зберігання за сучасних умов;

– аналіз мотивації працівників бібліотеки у формуванні інформаційного ресурсу, здатного задовольняти запити користувачів із максимальною повнотою.

Висновки та практичне значення. Підводячи підсумки дослідження, варто констатувати:

1. Започаткована спроба аналізу ІКБ показала можливість та необхідність визначити сутність зазначеного поняття, розкрити причини її розбудови, розглянути основні елементи та складники.

2. Актуальність розгляду ІКБ як продукту сукупної діяльності її працівників та головного об'єкта їх культурної творчості продиктована необхідністю систематизації накопиченого знання з цього предмета, аналізу її елементів та складників, визначення напрямів дослідження в аспекті формування цифрового суспільства.

3. Побудова високого рівня ІКБ важлива як для її працівників, так і для вироблення керівником бібліотеки єдиної стратегії управління нею; вона мусить стати запорукою ефективної діяльності бібліотеки. Чим вищий рівень ІКБ, тим буде вищим її інформаційний потенціал та рівень інформаційної культури її споживачів.

Список бібліографічних посилань

1. Белл Д. *Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования*. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Academia, 2004. 788 с.
2. Воробьев Г. Г. *Твоя информационная культура*. Москва : Мол. гвардия, 1988. 303 с.
3. Иноземцев В. Л. *Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы*. Москва : Логос, 2000. 330 с.
4. Маклюэн М. *Война и мир в глобальной деревне*. Пер. с англ. Москва : АСТ; Астрель, 2012. 219 с.
5. Тоффлер Э. *Третья волна*. Москва : Изд-во АСТ, 1999. 776 с.
6. Суханов А. П. *Информация и прогресс* / АН СССР, Сиб. отделение. Новосибирск : Наука, Сиб. отделение, 1988. 190 с.
7. *Формування інформаційної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів: наук.-метод. рек. / упоряд. Рубан А. І.* [АПН України. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського]. Київ, 2005. 117 с.

References

1. Bell, D. (2004). *Hriadushchee postindustrialnoe obshchestvo. Opyt sotcialnoho prohozirovaniia* [The Future Post-Industrial Society. Social forecasting experience]. (2nd ed.). Moscow, Russia: Academia. [In Russian].
2. Vorobev, G. G. (1988). *Tvoia informatcionnaia kultura* [Your information culture]. Moscow, Russia: Mol. Guardia. [In Russian].
3. Inozemtcev, V. L. (2000). *Sovremennoe postindustrialnoe obshchestvo: priroda, protivorechii, perspektivy* [Modern post-industrial society: nature, contradictions, prospects]. Moscow, Russia: Logos. [In Russian].

4. Makliuen, M. (2012). *Voina i mir v hlobalnoi derevne* [War and peace in a global village]. Moscow, Russia: ACT. Astriel. [In Russian].

5. Toffler, E. (1999). *Tretia volna* [A third wave]. Moscow, Russia: ACT. [In Russian].

6. Sukhanov, A. P. (1988). *Informatciia i prohress* [Information and progress]. USSR Academy of Sciences, Sib. Novosibirsk branch. Novosibirsk, Russian: Nauka, Sib. otdelenie. [In Russian].

7. Ruban, A. I. (Comp.) (2005). *Formuvannia informatsiinoi kultury uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv: nauk.-metod. rek.* [Form of informational culture of uchalnosti of primary mortgages]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

Yurii Palekha,

PhD(Histor and CutralStudies), Head of the Department of Documentation and Information and Analytical Activity, Professor,

Private Higher Education Institution «European University»

16-V Academic Vernadskyi Boulevard, Kyiv, 03115, Ukraine

e-mail: Paleha_Yu@ukr.net

tel.: +38(095)684-29-12

ORCID 0000-0001-8060-8590

Library information culture as a reflection of its level of activity

The goal of the work is to determine the essence of information culture of library as a product of the aggregate activity of its employees, to highlight the elements and to analyze the components, to outline the directions of further research in the aspect of the information society creation in the digital age. The scientific novelty of the work is in expansion of understanding of the information culture of the library as a component of its organizational culture on the one hand and the information culture of society on the other.

Keywords: information culture, product of joint activity, information system, information technologies, the digital age.